

Asia: VN/27452/2020-OM-548

Julkisuuslain salassapitoperusteiden uudistustarpeiden kartoitus

Lausunnonantajan lausunto

Mitkä ovat mielestänne nykyisten julkisuuslain 24 §:n salassapitoperusteiden kehittämistarpeet? Puuttuuko nykyisistä salassapitosäännöksistä jotain olennaista? Kuvailkaa ja perustelkaa kehittämistarvetta mahdollisimman konkreettisesti.

Työttömyyskassojen Yhteisjärjestö kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto.

Voimassa oleva julkisuuslain 24 § sisältää yksityiskohtaisen luettelon salassapitoperusteista. Julkisuuslain 24 §:n 32 kohdan mukaan salassa pidettäviä ovat tiedot henkilön kuulumisesta yhdistystoimintaan kuten ammattiliittoihin. Tulkinnallista epävarmuutta käytännössä on aiheuttanut se, kattaako kyseinen salassapitoperuste myös työttömyyskassan jäsenyystiedot.

Historiallisesti kassan jäsenyyden on voitu joissain yhteyksissä katsoa antavan viitteen myös mahdollisesta ammattiliiton jäsenyydestä. Tällöin kassan jäsenyystieto saattoi epäsuorasti paljastaa henkilön yhdistystoimintaan osallistumisen. Ajan saatossa tilanne on muuttunut siten, että työttömyyskassoja on yhdistynyt suuremmiksi yksiköiksi ja yhä useampi työttömyyskassa on nykyään kaikille avoinna. Ammattiliitot ja työttömyyskassat ovat erillisiä oikeudellisia ja toiminnallisia yksiköitä. Työttömyyskassaan voi liittyä ilman ammattiliiton jäsenyyttä. Näin ollen nykypäivänä työttömyyskassan yhteistyökumppanina voi olla esimerkiksi 10-20 eri ammattiliittoa ja sen lisäksi työttömyyskassan jäseneksi voi liittyä myös suorajäsenenä ilman ammattiliiton jäsenyyttä. Toisaalta osa työttömyyskassoista on yhä alakohtaisia ja yhteistyökumppaneina voi olla joko yksi tai muuten vähäinen määrä ammattiliittoja. Siltikin jokaiseen työttömyyskassaan voi aina liittyä jäseneksi ilman, että olisi minkään ammattiliiton jäsenenä. Vaikkakaan työttömyyskassan jäsenyydestä ei voi tehdä suoraa päätelmää henkilön yhdistystoimintaan osallistumisesta tai poliittisesta tai ammatillisesta suuntautumisesta, on se käytännössä herättänyt tulkinnanvaraisuutta suhteessa julkisuuslain salassapitoperusteisiin.

Sillä onko tieto kassajäsenyydestä salassa pidettävä tieto, vaikuttaa hallinnollisiin prosesseihin – kuten tiedoksiantomenettelyihin.

Työttömyyskassa voi joutua turvautumaan yleistiedoksiintoon esimerkiksi etuuspäätöksen tiedoksiannossa. Yleistiedoksiinto voisi tulla kyseeseen silloin, kun muuta tiedoksiantotapaa ei ole käytettävissä, esimerkiksi henkilön asuessa ulkomailla, käytettäessä poste restante -osoitetta tai ollessa turvakielto rekisterissä. Mikäli kassan jäsenyystieto katsottaisiin salassa pidettäväksi,

yleistiedoksianto ei olisi mahdollinen ilman, että samalla rikottaisiin salassapitovelvollisuutta. Tämä estäisi lainvoimaisen päätöksen syntymisen ja vaikeuttaisi etuuksien käsittelyä ja hallinnollista toimeenpanoa.

Julkisuuslakia olisi hyvä selkeyttää siltä osin, onko työttömyyskassan jäsenyystieto salassa pidettävä tieto ja jos on, mihin salassapitoperusteeseen mahdollinen salassapito nojaa. Mikäli kassan jäsenyystiedon katsotaan olevan julkinen, tämä tulisi kirjata tai ohjeistaa selkeästi, jotta kassat voivat noudattaa lakia yhdenmukaisesti.

Jos julkisuuslain soveltamisalaa muutettaisiin mietinnössä ehdotetulla tavalla (Oikeusministeriön julkaisu 2023:32, lakiehdotuksen 5 §), millaisia muutoksia tämä edellyttäisi salassapitoperusteisiin? Kuvaile ja perustele muutostarvetta mahdollisimman konkreettisesti.

Työttömyyskassoista ja niiden toiminnasta säädetään työttömyyskassalaissa. Työttömyyskassat eivät ole oikeudelliselta luonteeltaan viranomaisia, vaan yksityisoikeudellisia yhteisöjä.

Työttömyyskassojen jäsenet rahoittavat jäsenmaksuillaan pääosan työttömyyskassojen hallintokuluista. Työttömyyskassojen tehtäväksi on annettu mm. työttömyysturvalaissa tarkoitetun ansioturvan ja siihen liittyvien ylläpitokorvausten järjestäminen jäsenilleen, mitä tehtäviä hoitaessaan työttömyyskassat hoitavat julkista hallintotehtävää.

Yhteisjärjestö toteaa, että soveltamisalan laajentamisesta julkisen vallan käytöstä julkisen hallintotehtävän hoitamiseen voi seurata hallinnollisen työn lisääntymistä asiakirjahallinnon järjestämisestä salassa pidettävän ja julkisen materiaalin erottamiseksi ja tietopyyntöjen käsittelemiseksi. Tämä voi osaltaan nostaa kassojen hallintokuluja. Yhteisjärjestö ei pidä tarpeellisena, että julkisuuslain soveltamisalaa laajennetaan.

Jos soveltamisalaa laajennetaan, lainsäädännöllä tulisi selkeästi määritellä ja turvata julkista hallintotehtävää hoitavan organisaation salassa pidettävät intressit kuten liikesalaisuuksien, asiakkaiden, henkilökunnan ja yhteistyökumppanien tietojen suoja selkeillä säännöksillä.

Koska julkisen hallintotehtävän käsite ei ole tarkkarajainen, on haastavaa suoraan yksilöidä, mitä kassojen asiakirjoja tämä soveltamisalan laajennus koskisi ja missä määrin niissä olevia tietoja on tarpeen suojata. Tällaiset asiakirjat tulisi ensin kartoittaa, ennen kuin pystyy ottamaan kantaa siihen, mitä muutoksia soveltamisalan laajennus edellyttäisi salassapitoperusteisiin.

Oletteko tunnistaneet tietojen tai asiakirjojen salassapitoa koskevaa erityislainsäädäntöä, joka on ristiriidassa julkisuuslain salassapitosäännösten kanssa? Jos julkisuuslain soveltamisalaa muutettaisiin mietinnössä ehdotetulla tavalla (Oikeusministeriön julkaisu 2023:32, lakiehdotuksen 5 §), aiheutuisiko soveltamisalan muutoksesta konkreettisia ristiriitoja nykyisen erityislainsäädännön kanssa tai tarvetta tarkentaa erityislainsäädäntöä?

-

Villman Aki
Työttömyyskassojen Yhteisjärjestö ry